

AXLOQIY TARBIYA ORQALI YOSH AVLODNING MA'NAVIY KAMOLOTIGA ERISHISH

Xolboyeva Shahnoza Murtozayevna

Buxoro innovatsiyalar universiteti II bosqich magistranti

Annotatsiya. *Ushbu maqolada axloqiy tarbiyaning yosh avlod ma'naviy kamolotiga ta'siri tahlil qilinadi. Axloqiy tarbiya – jamiyatning barqaror rivojlanishini ta'minlovchi muhim omillardan biri bo'lib, u yoshlarning ijtimoiy munosabatlarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Maqolada axloqiy tarbiya samaradorligini oshirish yo'llari, ta'lim tizimidagi o'rni va uning amaliy jihatlarini haqida fikr yuritiladi.*

Kalit so'zlar. *Axloqiy tarbiya, ma'naviy kamolot, ta'lim tizimi, pedagogika, yosh avlod, ijtimoiy muhit, milliy qadriyatlar, innovatsion usullar, ta'lim va tarbiya.*

Jamiyat taraqqiyotida ma'naviy yetuk, axloqan pok avlodni tarbiyalash muhim ahamiyat kasb etadi. Yoshlarning axloqiy fazilatlarini shakllantirish ta'lim tizimining asosiy vazifalaridan biridir. Bugungi kunda globallashuv sharoitida ma'naviyat va axloqiy qadriyatlar inson hayotining ajralmas qismi bo'lib qolmoqda. Ushbu maqolada axloqiy tarbiyaning yosh avlodning ma'naviy kamolotiga ta'siri va uni samarali tashkil etish yo'llari tahlil qilinadi.

1. Axloqiy tarbiyaning mohiyati va uning ta'lim jarayonidagi o'rni

Axloqiy tarbiya shaxsning xulq-atvorini, ijtimoiy munosabatlarini shakllantirishga xizmat qiladi. Ta'lim jarayonida axloqiy tarbiya nafaqat nazariy bilimlar, balki amaliy hayotiy ko'nikmalar orqali ham o'rgatilishi lozim.

Axloqiy tarbiya – inson xulq-atvorini, ijtimoiy munosabatlarini va shaxsiy fazilatlarini shakllantirishga qaratilgan jarayondir. Ushbu tarbiya jamiyatning barqaror rivojlanishida asosiy rol o'ynaydi. Ta'lim tizimida axloqiy tarbiya shaxsning ma'naviy kamolotini ta'minlash vositasi sifatida muhim ahamiyat kasb etadi.

Maktab va oliy ta'lim muassasalarida axloqiy tarbiyaning asosiy yo'nalishlari quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- O'quvchilarga odob-axloq qoidalarini o'rgatish.
 - Shaxsiy mas'uliyat va halollik tushunchalarini shakllantirish.
 - Ijtimoiy munosabatlar va inson huquqlari haqida tushunchalar berish.
 - Vatanparvarlik, insonparvarlik va mehnatsevarlik kabi fazilatlarini shakllantirish.
- ### 2. Axloqiy tarbiyaning yosh avlodga ta'siri
- Insonparvarlik va mehr-shafqat hissini rivojlantiradi.
 - Ma'naviy qadriyatlarni mustahkamlaydi.

- Ijtimoiy mas'uliyatni shakllantiradi.
 - Jamiyatdagi tartib-intizomga rioya qilishga o'rgatadi.
3. Axloqiy tarbiyani rivojlantirishning samarali usullari
- Ta'lim jarayonida axloqiy qadriyatlarni singdirish – fanlar kesimida axloqiy mavzularni kiritish.
 - O'qituvchilar va ota-onalar namunasi – kattalarning namunasi yoshlar uchun axloqiy yo'nalish beradi.
 - Badiiy adabiyot, teatr va kino orqali tarbiya – yoshlarning ma'naviy dunyoqarashini boyitish.
 - Zamonaviy texnologiyalardan foydalanish – interaktiv metodlar, media resurslar orqali axloqiy tarbiyani targ'ib qilish.
 - Jamoaviy tadbirlar va loyihalar – jamiyatga foydali ishlarga jalb qilish orqali axloqiy fazilatlarni shakllantirish.

Axloqiy tarbiya yosh avlodning har tomonlama yetuk shaxs bo'lib kamol topishida katta rol o'ynaydi. Quyidagi jihatlar uning ta'sir doirasini ko'rsatadi:

Ma'naviy yetuklikni rivojlantirish – insonning o'zligini anglash, milliy va umuminsoniy qadriyatlarni qadrlash hissini kuchaytiradi.

Ijtimoiy munosabatlarni shakllantirish – yoshlarni odob-axloq qoidalariga rioya qilishga, boshqalar bilan samimiy va hurmat asosida muomala qilishga o'rgatadi.

Yoshlarni zararli odatlardan himoya qilish – axloqiy tarbiya orqali yoshlar nosog'lom turmush tarzidan, axloqiy buzilishlardan uzoq bo'lishga o'rgatiladi.

Rahm-shafqat va mehr-oqibat tuyg'ularini rivojlantirish – oilaviy va jamiyatdagi munosabatlarda insoniylik hissini mustahkamlaydi.

Yetakchilik va tashabbuskorlikni shakllantirish – axloqiy tarbiya yoshlarni kelajakda yetuk shaxs sifatida jamiyatda faol ishtirok etishga tayyorlaydi.

3. Axloqiy tarbiyani rivojlantirishning samarali usullari

Axloqiy tarbiyani samarali tashkil etish uchun quyidagi usullar muhim ahamiyatga ega:

3.1. O'quv jarayonida axloqiy tarbiyani singdirish

Har bir o'quv fani doirasida axloqiy tarbiya elementlarini kiritish samarali natija beradi. Masalan:

- Tarix darslarida milliy qahramonlar hayoti va ularning axloqiy fazilatlari tahlil qilinadi.
- Adabiyot fanida ezgulik, rostgo'ylik va sabr-toqat haqida badiiy asarlar o'rganiladi.
- Biologiya va ekologiya darslarida tabiatga nisbatan e'tibor va ekologik axloqiy qadriyatlar singdiriladi.

3.2. O'qituvchi va ota-onalar namunasi

- O'qituvchi va ota-onalar yoshlar uchun eng asosiy axloqiy namuna hisoblanadi.
- Oilada berilgan tarbiya ta'lim muassasalaridagi ta'lim-tarbiya bilan uyg'un bo'lishi lozim.
- Ota-onalar farzandlari bilan doimiy muloqotda bo'lib, ularning axloqiy rivojlanishini nazorat qilishlari zarur.

3.3. Axloqiy tarbiyada badiiy adabiyot va san'atning roli

- Kitob o'qish madaniyatini shakllantirish, yoshlarni badiiy adabiyot bilan tanishtirish muhim ahamiyatga ega.
- Teatr, kino va san'at asarlari orqali yoshlarning axloqiy dunyoqarashi boyitiladi.
- O'zbek va jahon adabiyotining yetuk namunalarini o'rganish orqali yoshlar ezgulik va adolat tushunchalarini anglaydilar.

3.4. Jamoaviy tadbirlar va loyihalar

- Maktab va universitetlarda axloqiy mavzularda ochiq darslar, davra suhbatlari va seminarlar tashkil etish.
- Yoshlarni jamoaviy faoliyatlarga jalb qilish, masalan, ko'ngillilar harakati, xayriya tadbirlari va ijtimoiy loyihalar.
- O'quvchilar o'rtasida axloqiy mavzularda insholar, hikoyalar yozish tanlovlarini o'tkazish.

3.5. Zamonaviy texnologiyalardan foydalanish

- Raqamli ta'lim resurslari orqali axloqiy tarbiyaga oid materiallarni taqdim etish.
- Internet madaniyatini shakllantirish, yoshlarni axloqiy jihatdan xavfsiz onlayn muhitda tarbiyalash.
- Animatsion va interaktiv o'yinlar, ta'limiy videodarslar orqali axloqiy fazilatlarni shakllantirish.

4. Axloqiy tarbiyaning milliy qadriyatlar bilan uyg'unligi

- Milliy qadriyatlarni yosh avlodga singdirish axloqiy tarbiyaning muhim yo'nalishlaridan biridir.
- An'anaviy oilaviy qadriyatlar (hurmat, fidoyilik, mehr-oqibat) axloqiy tarbiyaning tayanch omillaridir.
- O'zbek xalqining tarixiy merosi va ajdodlarimizning ezgu fazilatlari yoshlarga o'rnatib bo'lib xizmat qilishi lozim.

Xulosa

Axloqiy tarbiya yosh avlodning ma'naviy kamolotini ta'minlashda muhim o'rin tutadi. Uni samarali tashkil etish uchun ta'lim muassasalari, oila va jamiyat birgalikda harakat

qilishi lozim. Milliy qadriyatlar va zamonaviy texnologiyalar uyg'unligi orqali yoshlarning axloqiy tarbiyasini yanada rivojlantirish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ma'naviyat va axloqiy tarbiya bo'yicha qarorlari va farmonlari.
2. Navoiy A. "Xamsa". Toshkent, "Sharq" nashriyoti, 2020.
3. Yuldashev M. "Pedagogik innovatsiyalar va tarbiya". Toshkent, 2018.
4. Hasanboyeva O. "Oila va maktabda tarbiya jarayoni". Toshkent, 2019.

